

Nederland wil niet meer Europa, maar werkt er wel aan mee

Posted on 28 januari 2023 by Redactie

Jan Werts is dé kenner van de Europese Raad, de machtige club van regeringsleiders van de Europese Unie. In deze editie van Wynia's Week **Acht Vragen aan Jan Werts**. Waarom crises in Brussel worden gepresenteerd als een gevaar, maar heimelijk worden gekoesterd als een kans. Krijgt Rutte wel zijn migratiedeal in Brussel? En: willen 'de populistten' niet meer van de EU af?

1 De Europese Unie tuimelt al 15 jaar van de ene crisis in de andere. Daar wordt altijd heel zorgelijk over gedaan, maar bij iedere crisis gaat er toch meer macht en geld naar Brussel?

Zeker. 'Het Verenigd Europa zal pas groeien uit crises', zei vooruitziende Jean Monnet (1888-1979) een van de *founding fathers* van de EU. De eurocrisis en de bankencrisis brachten reeksen nieuwe EU-wetten die de nationale autonomie beperken. Datzelfde geldt voor de klimaatmaatregelen. En vergeet het coronavirus niet. In de zomer van 2020 moest Nederland accepteren dat door het nieuwe 'Veerkrachtfonds' de financiële slagkracht van de EU verdubbelde. Tegelijk werd de

Nederlandse belastingbetaler in principe aansprakelijk voor de schuld van andere EU-landen.

Bovendien kreeg de Europese Commissie (Timmermans c.s.) ongeken- de bevoegdheden. Dat roept intussen wel verzet op. 'Het is voor ons als sociaaldemocraten absoluut onaanvaardbaar dat Europa via dat Veerkrachtfonds onze pensioenen wil beperken. De EU heeft daar namelijk helemaal niets over te zeggen. Deze aanpak is zelfs in strijd met de Europese verdragen. Met de kredieten voor Wallonië – dus in ruil voor herziening van onze pensioenen – pleegt de Europese Commissie chantage. De ongekozen technocraten daar krijgen het nu voor het zeggen'.

Aldus Paul Magnette, de gezaghebbende Belgische leider van de Parti Socialiste, voorheen hoogleraar Europees Recht in Brussel en Parijs, in de Brusselse krant *Le Soir* van 3 december. Dit is opmerkelijk. Het Veerkrachtfonds kwam er in 2020 juist op aandringen van sociaaldemocraten als de tegenwoordige bondskanselier Olaf Scholz en ook onze Frans Timmermans. De links gerichte nationale leiders in de Europese Raad hebben dat premier Mark Rutte toen echt door de strot geduwd.

2 Volgens premier Rutte is de migratiecrisis naast de Oekraïne crisis dé Europese crisis van 2023. Maar is de asiel- en migratiecrisis niet vooral voor Rutte zelf dé crisis van 2023?

Klopt. In 2016 bij de eerste hevige crisis heeft kanselier Merkel 'hocus pocus' 's nachts een akkoord gesloten met Turkije. In ruil voor zes miljard euro EU-steun vangt dat land sindsdien vier miljoen migranten op. Binnen een week liep het aantal binnenkomers terug van 10.000 per dag naar slechts enkele tientallen. Applaus destijds voor Merkel in de Europese Raad.

Nu tekent zich de tweede crisis af. Een vergelijkbare deal sluiten met bijvoorbeeld Libië is uitgesloten, wegens het politiek onbetrouwbare regime daar. Over migratie zijn de EU-27 hevig verdeeld. De publieke opinie wil nu alom beperking. Maar hoe? Rutte suggereert dat de EU op den duur wel tot een werkbaar akkoord komt. Ik moet dat echt nog zien. En Nederland is extra kwetsbaar. Dit wegens onze prima opvang en het extreem hoge percentage geaccepteerde aanvragen, als je vergelijkt met de andere landen.

3 Econoom Lex Hoogduin waarschuwt dat de eurozone een Latijnse muntunie met veel schulden en hoge inflatie wordt. Hij wil dat Nederland

uit de euro moet kunnen stappen. Wat zeg jij?

Er uit stappen kan volgens mij pas na een referendum. (Dat had bij de komst ook al gemoeten). Het is waar dat in Nederland de pensioenen zijn achtergebleven. En wel doordat de Europese Centrale Bank (ECB) de zuidelijke landen met hun onafzienbare staatsschulden uit de wind houdt. Daar gaan ze ook nog met 62 met pensioen.

Maar het is ook waar, dat landen als Duitsland en Nederland – doordat hun munt vergeleken met de DM en de gulden nu verzwakt is – als mammoetexporteurs nu elders beter terecht kunnen. Het Nederlandse publiek staat niet massaal negatief tegenover de euro. De jongere generatie weet niet beter. Dus ik denk dat een referendum het einde van de discussie is.

Tegelijk betwijfel ik of 20+ economisch nogal verschillende landen op langere termijn met een en dezelfde munt uit de voeten kunnen. Zie de slimmigheden, zoals het wegtoveren van de ondraaglijke staatsschulden in het zuiden, die de ECB nu al moet verzinnen. Zulke spelletjes kennen hun grenzen.

Uit de crises met Griekenland, Cyprus enz. heb ik onthouden dat Duitsland en Frankrijk bij een crisis alles doen om de euro te redden. Wij kunnen als EU toch al niet op tegen de Amerikanen met hun dollar. Maar wij hebben dan toch de euro, eveneens wereldwijd geaccepteerd. Die trofee laten de leiders niet gauw meer los, denk ik.

Daarom is Griekenland destijds zo onmenselijk hard aangepakt. De Griekse bevolking is jarenlang opzettelijk verarmd om weer in het eurogareel te passen. Iedere regering met de euro kent dit afschrikwekkende voorbeeld. Iedere regering weet nu welke pandoering ze te wachten staat als je de binnenlandse economie laat ontsporen. Dan krijgt jouw bevolking dezelfde bestraffende klappen als de Grieken.

Tenslotte was de komst van de euro dé truc van Frankrijk om Duitsland de harde D-Mark te ontnemen. Valt de eurozone uiteen dan ontstaat een door Duitsland gedomineerde kleinere muntzone. Dan moeten Frankrijk en de zwakkere landen zich via devaluaties weer zien te redden. Dat doet de leiders daar op hun tellen passen. Na twintig jaar zie ik de euro als een kat met zeven levens.

En dan nog iets. *NRC* concludeerde op 3 januari dat de euro zwak staat zolang de

Bankenunie niet is voltooid, een EU-garantie voor de spaarders ontbreekt en het noodfonds ESM niet volop functioneert.

Volgens mij ligt het net andersom. Zolang regeringen nog altijd hun banken en hun spaarders zelf moeten redden, dwingt dit de hoofdsteden thuis tot fatsoenlijk beleid. Kunnen zij die problemen voortaan via een spaardersregeling en een Bankenunie afwentelen op de EU, dan verzwakt de eurozone in plaats van sterker te worden. Samen met Duitsland heeft Nederland juist belang bij deze onaffe eurozone.

4 Er is nu een omkoopschandaal in het Europees Parlement. Maar: het is niet voor het eerst dat er zulke cash and carry schandalen spelen in Brussel. Welke waren de ergste?

Gaat het om de pecunia dan heeft 'Brussel' al decennia een bepaalde reputatie. De EU zet vandaag dagelijks bijna een miljard euro om, inclusief de noodfondsen. De talloze ontvangers proberen allemaal zoveel mogelijk binnen te rijden. Zonder ook maar enigszins volledig te willen zijn, herinner ik mij over fraude, gesjoemel en verspilling van belastinggeld:

- **1999** Ongekend aftreden van de hele Europese Commissie Santer. En wel na beschuldiging van fraude en nepotisme van Commissielid Edith Cresson. De zachtmoedige Santer had haar niet durven aanpakken. Het ging namelijk om een Française waaraan de Luxemburger de vingers niet durfde branden;
- **2006** Herbenoeming door de Commissie van de Duitser Franz-Hermann Brüner als DG van OLAF, het fraudebestrijdingsbureau van de EU. Dit ondanks de ongezouten kritiek op zijn functioneren van de Rekenkamer, het Europees Parlement en budgetexpert Paul van Buitenen;
- 3500 € per vierkante meter renovatiekosten van Berlaymont, het kantoor van de Commissie in Brussel. De verbouwing kost door (vooral Belgisch) wanbeheer een fabelachtig vol miljard €. Een nooit uitgezocht schandaal;
- **2011** Oostenrijks Europarlementslid Ernst Strasser treedt af na 100.000 € te willen accepteren voor lobbywerk;
- **2012** Commissielid John Dalli (Malta) verwacht zestig miljoen smeergeld van tabaksfabrikant Swedisch Match. Hij wordt op staande voet ontslagen. Dalli ontkent. De kwestie is nooit opgehelderd.
- **2013** De Europese Rekenkamer kan voor het 19^e jaar achtereen de EU-begroting wegens fraude en wanbeheer weer niet goedkeuren;
- Europarlementslid Judith Merkies (PvdA) incasseert ten onrechte 84.000 € aan

- onkostenvergoedingen. Na de ontdekking betaalt zij terug;
- **2016** Volgens de Europese Rekenkamer subsidieert de EU kleine afgelegen havens, die nauwelijks omzet hebben, met 292 miljoen €. Bovendien ontvingen twintig nauwelijks gebruikte vliegvelden 255 miljoen;
 - **2017** Meer dan de helft van de bij de EU geaccrediteerde (erkende) lobbyisten heeft daar kort tevoren gewerkt. Beladen met insiderkennis wordt de helft van de commissarissen en dertig procent van de Europarlementsleden lobbyist. Zij 'weten de weg', aldus *Transparency International*.
 - **2019** De Europese Rekenkamer hekelt de steun van 122 miljoen aan tv-zender Euronews die de EU-propageert;
 - **2020** De Bulgaarse premier Boiko Borisov zou 90 miljoen € hebben gestoken in de restauratie van een nepkasteel. Nooit opgehelderde kwestie.
 - **2021** EU-topcontroleur Karel Pinxten, die op de EU-uitgaven moet passen, veroordeeld wegens 'ernstige onregelmatigheden'. Hij declareerde minstens 472.000 € voor grote feesten, jachtpartijen en luxe privéreizen. De lepe Belg laat de andere leden van de Rekenkamer verbijsterd achter;
 - **2022** 700 miljoen € die de EU de Balkanlanden gaf ter verbetering van hun rechtsregels, blijken weggegooid geld.
 - In Italië en Midden-Europa gaan criminelen met honderden miljoenen aan landbouwsubsidies aan de haal. Die steun - ruim een derde van alle EU-uitgaven - komt zodoende in verkeerde zakken, aldus onderzoek van het Vlaamse dagblad *De Standaard*;
 - Media onthullen hoe Malta en Cyprus lieden van buiten de EU, zoals criminele oligarchen, aan een EU-27 paspoort helpen. Kostprijs vanaf een miljoen €. Dat mag. Want paspoortverstrekking is nationale bevoegdheid.
 - De Rekenkamer hekelt de groei van foutieve uitbetalingen. Twee derde van de EU-uitgaven wordt achteraf pas gecontroleerd. Zie bovendien het coronaherstelfonds (750 miljard waarvan 390 als gift) waarvan de acties lastig te controleren zijn.

5 Ursula von der Leyen wil een Europees industriebeleid met honderden miljarden overheidssteun om op te kunnen boksen tegen de Amerikaanse 'groene' industriesteun van Biden. Is staatssteun voor bedrijven geen taboe meer? Is het ook een nieuwe poging tot een Brusselse machtsgreep?

Voor Nederland en Duitsland dreigt een nieuw Veerkrachtfonds van honderden miljarden. Sterkere landen, zoals Nederland, gaan dan nogmaals de zwakkere

steunen. De beide EU-voorzitters Von der Leyen en Michel sturen daarop aan. Zo willen ze het kwetsbare bedrijfsleven in het zuiden en oosten helpen. Verwacht voorlopig overigens geen besluit. De tegenstanders hebben als alibi dat er nog honderden miljarden in het Veerkracht- en andere EU-fondsen opvraagbaar liggen. Kanselier Scholz hintte daar al op, net als Rutte.

Wel grappig dat Nederland in 2023 bij het economisch beleid, bij de euro en zeker ook de energiepolitiek, vooral zal waken tegen meer Europa. Omdat dit in ons belang is. Buitenlandminister Hoekstra (CDA) zal dat wel lukken. Maar collega Kaag (Financiën) die ongeremd pro-EU D66 tevreden moet houden?

6 De afgelopen jaren hoorde je 'Europese' politici eindeloos uithalen tegen het 'populisme' als het hele erge. Dat lijkt wat verzwakt. Heb jij die indruk ook?

Ik zie een duidelijke koerswijziging van de 'populistische' partijen. In plaats van uit de EU te willen stappen, willen Le Pen in Frankrijk, Meloni en Salvini in Italië, de AfD in Duitsland, eurokritisch Recht en Rechtvaardigheid in Polen, het Vlaams Belang, de SD in Zweden en Wilders' PVV, de EU ingrijpend hervormen. Dat sluit beter aan bij het denken van veel burgers. Die willen helemaal niet uit de EU. Tegelijk ziet de burgerij Europa als een voortdenderende trein waarop zij geen invloed heeft.

Genoemde partijen willen de nationale parlementen daarom meer invloed geven. Wat daar speelt is wél voor iedereen te volgen. Het Europees Parlement ligt voor negentig procent van de mensen op de maan.

Let wel: in Europa doen de regerende middenpartijen (zonder dat hardop te zeggen) dit al jaren. Bij de regelingen rond het Veerkrachtfonds en bij de eurocrisis is het Europees Parlement door de nationale leiders al zoveel mogelijk buitenspel gezet. Zij zwaaien liever zelf met de plak.

7 Angela Merkel, inmiddels afgetreden, lijkt door haar pappen en nathouden met Poetin van haar voetstuk gevallen. Waar staat Duitsland nu?

De Europese Raad wordt al decennia aangestuurd door de Franse president en de Duitse bondskanselier. Recent Merkel en Macron. Eerder 'Merkozy' (met Sarkozy) en veel eerder Mitterrand en Kohl en Schmidt met Giscard d'Estaing. Op termijn zal

er een duo Macron/Scholz verschijnen, simpelweg vanwege hun eigen nationale belangen.

Er was de afgelopen jaren minder behoefte aan zo'n koppel. Want voorzitter Von der Leyen stemt volop af op Duitsland. Daarom blokkeert zij de komst van een effectief prijsplafond voor aardgas. Haar collega bij de Europese Raad, de Franstalige Belg Michel, springt door elke hoepel van Macron. Vandaar zijn applaus voor de suggestie van alweer een nieuw Veerkrachtfonds.

Macron is intussen wel klaar voor een nieuw duo. Zie zijn ambitieuze betoog al in 2017 waarin hij voor Europa 'strategische autonomie' (van gas tot chips) pleitte. Merkel haakte echter niet in, laat staan dat de afwachter Scholz dat doet. Nu wil de EU onder druk van Rusland, China en Amerika overigens toch wel Macron's kant op.

8 Er wordt al 70 jaar vergeefs gepoogd van de EU ook een militaire unie maken. De Amerikanen hebben ook in de verdediging van Oekraïne de lead, met 70% van de wapenleveranties. Komt de Europese Defensiegemeenschap er nog?

Aan een Europees leger moet altijd een gezamenlijk buitenlands beleid voorafgaan. Anders heb je geen besluitvorming tot actie, laat staan een commandostructuur. Een leger kan niet zonder commando. In mijn recente boek *The European Council in the Era of Crises* heb ik het Europees buitenlands beleid vanaf de start geanalyseerd. Maar liefst zeventig jaar achtereen komt dat maar niet van de grond. Over vrijwel elk probleem – van Israël tot China – denken de EU-27 verdeeld. Tenzij het in crisistijden om majeure problemen gaat zoals de Russische inval in Oekraïne. Kortom: ik zie geen Europese Defensie Gemeenschap aan de horizon.

Laat de EU-27 liever passend reageren nu Rusland ons bedreigt. Dus hun nationale defensie-uitgaven nu eindelijk naar de vereiste twee procent van hun welvaart brengen. Binnenkort zijn alle EU-landen ook bij de NAVO. Dan ontstaat vanzelf een geloofwaardige Europese NAVO-pijler als collectief verdediger. Daartoe is geen aparte Defensie Gemeenschap nodig.

Jan Werts is sinds 1975 EU-correspondent in Brussel. Hij promoveerde daar in 1991 op de besluitvorming in de EU. Hij is auteur en coauteur van tien boeken over Europa.

WYNIA'S WEEK

*Wynia's Week wordt gedragen door de donateurs. Doe u mee? Doneren kan [HIER](#).
Hartelijk dank!*